

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v sredo 30. avgusta 1854.

List 69.

Preja in platno iz koprív.

Rekli smo v sestavku, v katerem smo „od reje koprív“ govorili, da iz koprív se dá tudi preja in platno napraviti. Danes hočemo na kratko povedati, kako se to dela.

Berejo se koprive konec avgusta (tudi o začetku septembra, potem ko je bilo vreme poprej al vlažno al suho), kakor hitro se zapazi, da perje njeno že hoče veneti, steblica se rumenijo in seme lahko iz lušnic odpada. Branje in pripravljanje se takole godí:

Steblica se odrežejo s serpom tikoma korenin, tako da se koreninice ne izrujejo, ker korenine vsako leto nove in mnoge steblica poganjajo. Da nas koprive ne žgejo in ranijo, se obvarjemo s tem, da debele rokavice oblečemo. Nabrane koprive razpoložimo na zraku, ter jih damo sušiti dva dni, da perje se lahko loči od steblic.

Potem jih močimo in godimo kakor konopljo, jih zvežemo v snopiče, ter jih pustimo sedem, ali več al manj dni, kakor je vreme, v tekoči vodi ležati.

Po takem močenju naj se prav dobro posušé, ter na suh kraj položé, da jih rabimo, kader hočemo. Po tem se pripravijo dolge niti; za to je ravno tacega orodja treba, kakorsnega o pripravljanju konoplje, ker te dve zeliši ste si močno podobne: oboje dajete enako barvano in gosto platno.

Dobiček je pa vendar očitno večji iz koprív, ker kopriva ne potrebuje obdelovanja vsako leto, ne gleštanja, ne gnoja, ne posebne zemlje, ne nar manjših stroškov. Tudi kmet pri svojih poljskih opravilih ni zadržan, zvun tega, da jo morebiti vsake tri leta z listjem, brinjem, smrekovim al borovim al jelovim hojevjem gnojí.

Iz koprív napravljeno platno se dá pa še lepši in hitrejši beliti, kakor konopnina. Tudi se dá platno napraviti s polovico lanénega in polovico koprivnega prediva, ter kot katún pobarvati. Tako platno je posebno za odeje prikladno. Dajo se pa tudi iz koprivne preje napraviti nogovice, verví, vožeta in mnoge druge potrebne reči. J. Š.

Gospodarske skušnje.

(*Nekaj od naše navadne detelje.*) Naša rudeča ali štajarska detelja povzije iz zemlje veliko apna in lugaste soli (kalija). Naj boljši gnoj za deteljša so tedaj takošne stvari, ki imajo veliko apna, lugaste soli, grenjke parstí, fosforne kisline, namreč: navadni pepél, svečarski pepél, pepél od šôte, gips, košeno oglje in košena moka, apno, lapor, scavnica, gnoj iz sekretov itd., — posebno dobra je mešanca iz apna in sognjitega rastlinja, polivanega z gnojnico ali s scavnico. Semensko deteljo naj si vsak kmetovavec sam prideluje, da ne bo s slabo sodergo ogoljufan. — Česka (pemska) detelja je močno obrajtana; leta 1852 so iz

Českega 75.000 centov rudeče in 10.000 centov bele detelje v druge dežele prodali, 50.000 centov je je šlo na Francosko. — Zemlja mora za njo globoko orana biti; po frišnem gnoju in na apneni zemlji detelja ne stori dobro; treba je tudi, da se detelja pod kakošno žito seje itd.

(*Strojarsko čreslo tudi dober gnoj.*) Čresla zametovati ni prav, ker pametno pripravljeno je dober gnoj za teško ilovnato zemljo. Pripravi se pa takole: Na prostem kraji, da zrak in mokrota do njega moreta, napravi gnojni kúp tako, da za čevelj visoko napelješ čresla, na čreslo pa potrosi za 2 pavca debelo razpadenega, žganega apna; na apno deni spet čresla, kakor pred, na to spet apna in tako naprej. Tako namešani kúp z deževnico pomôči, da se dobro zgreje in čreslo, ki samo po sebi nerado gnjije, s pripomočjo apna strohni.

(*Kole stanovitne napraviti, da ne gnijó*), jih daj najpoprej dobro posušiti, potem jih s spodnjim koncem postavi v apnenó vodo, in ko so se iz apnice vzeti spet dobro posušili, namaži ta konec s hudičevim oljem. Ko se posušé na solncu, se napravi po ti namaki in namazi gips sam, ki spodnji konec kola tako okamni, da je veliko trdnější kakor če se po navadnem ravnanju ožgè.

(*Kako naj se semena spravljajo?*) Silo veliko je ležeče na tem, kako se seme spravi, da rado kalí. V zapertih, vlažnih, zatuhlih shrambah zgubi nektero seme že o malo tednih svojo kaljivo moč. Če je hram premerzel, zmerznejo posebno take semena rade, ki imajo kaj vodenega v sebi. Tudi taki kraji niso dobri za semena spravljati, ki se včasih kurijo, da se seme potiti začne, potem pa so včasih spet taki, da v njih zmerzuje. Naj boljša shramba je taka, kjer je srednja enakomerna gorkota. Ako se semena shranijo v lušinah, plevah, strokih, obderžé kaljivost še delj časa.

(*Da scavnica ne gnjije*). Človeška scavnica, ker je kmetijstvu močno koristna, zasluži, da jo kmetovavec po vrednosti obrajta. Da se pa brez nadležbe družih spravljati zamore, in da ne pride preveč ob svojo moč, se mora braniti, da ne gnjije. To doseči se je iznajdel ne davnej lahek pomoček, ki je tudi prav po ceni, in ta pomoček je: scavnici pridjati enmalo premogovega olja ali pa premogovega katrána (Steinkohlenöl oder Steinkohlentheer); na en funt scavnice je dosti 5 do 6 kapljic omenjenega olja ali pa nekoliko več katrana.

(*Znamnja dobrega hmelja*). Barve mora biti blede-zelenkaste. Prezelén hmelj je bil premlad spravljen; rujav hmelj je bil preveč posušen in je zgubil svoj prijetni duh, ali pa je bil prezrel, in to tudi mu vzame duh in dostojno grenjkobo. Dober hmelj mora biti svetel, grenkega in dišavnega okusa in močnega balzamiškega duha, sicer pa mora tudi dosti hmeljevega prahu imeti.